

*Liza Primc***Edith Stein – sv. Terezija Benedikta od Križa o duhovnosti ženske*****Edith Stein – St. Teresa Benedicta of the Cross on Spirituality of a Woman***

Povzetek: Nemška filozofinja in teologinja Edith Stein – sv. Terezija Benedikta od Križa (1891–1942) je bila vse življenje obdana z različnimi podobami o ženski, ki so oblikovale njeno razmišljanje o tem, kdo ženska je. Po spreobrnjenju je razmišljanja o ženskah izrazila v osnutkih, ki so posthumno izšli v delu *Die Frau*. V študiji *Duhovnost kristjanke* se Steinova sprašuje o duhovni naravi ženske in njeni poklicanosti v svetu, na drugi strani pa ponuja temelje za vzpostavitev celostnega ravnotežja vsake žene.

Ključne besede: Edith Stein, duhovnost ženske, podoba ženske, *Duhovnost kristjanke*

Abstract: Throughout her life, the German philosopher and theologian Edith Stein - St Teresa Benedicta of the Cross (1891–1942) was surrounded by images of women which shaped her thinking about women. After her conversion, she expressed her thoughts on women in writings published posthumously in *Die Frau*. In her study *Spirituality of the Christian Woman*, Stein questions the spiritual nature of a woman and her vocation in the World, while at the same time offering fundamentals for a comprehensive balance for every woman.

Keywords: Edith Stein, Spirituality of Woman, Image of Woman, *Spirituality of a Christian Woman*

1. Uvod

V današnji družbi je govor o statusu in prispevku žensk v zasebni in javni sferi še vedno predmet široke razprave.¹⁹ Ta večplastna razprava vključuje proučevanje

¹⁹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0262 „Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga“, raziskovalnega projekta J6-50212 „Moč čustev in status ženskih likov v različnih literarnih žanrih Stare zaveze“, ki ju sofinancira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS), ter ciljnega raziskovalnega projekta V5-24003 „Religiozna in duhovna oskrba za pripadnike Slovenske vojske v 21. stoletju“, ki ga sofinancirata Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) ter Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.

vlog, pravic in vpliv žensk v različnih družbenih kontekstih, kar odraža spreminjajočo se naravo dinamike spolov in prizadevanja za enakopravnost spolov. Podobna razprava je stalno navzoča tudi v Katoliški Cerkvi, ki je na to vprašanje že odgovorila z več dokumenti (okrožnica „Marialis cultus“, postsinodalna apostolska spodbuda „Christifideles laici“, pastoralni pismi „Mulieris dignitatem“ in „Lettera alle donne“). (SŠK 2023)

Duhovnost se prepleta z vsemi dimenzijami človekovega življenja (Platovnjak 2008, 50), med katerimi sta prav tako dimenzija spola in posledično razlika, ki jo ta prispeva k duhovnosti. (Furlan Štante idr. 2014, 3)

Tematiki se je podrobno posvetila tudi nemška filozofinja in teologinja sveta Edith Stein – sv. Terezija Benedikta od Križa (1891–1942), ki jo moramo označiti za mater katoliškega feminizma. Osnutki predavanj, ki so posthumno izšli v delu *Die Frau*, s filozofsko-teološke perspektive analizirajo naravo ter vlogo ženske v družbi in Cerkvi.

Svetničin pogled na žensko, njeno naravo in vlogo v družbi se je skozi leta korenito spreminjal. V prvi polovici življenja so njeno podobo posameznice izoblikovale družbene spremembe, povezane z emancipacijo žensk, po spreobrnjenju in z vstopom v karmeličanski red pa sta vir njenega mišljenja postala kontemplacija in prebiranje krščanskih spisov. Zaradi te dvojne izkušnje, ki se prepleta s filozofsko in teološko mislijo, sta njen vpogled in razumevanje podobe ženske in ženske duhovnosti še toliko pomembnejša.

Namen pričujočega prispevka je orisati razumevanje ženske duhovnosti, kot ga je v študiji *Duhovnost kristjanke* zastavila Edith Stein, pri tem pa bomo predstavili tudi razvoj ženske podobe, ki je ključna za razumevanje ozadja o ženski, kot si jo je zamislila sv. Terezija Benedikta od Križa.

2. O Edith Stein

Edith Stein se je rodila leta 1891 v Breslauu, Prusija (današnji poljski Vroclav), kot najmlajši otrok judovskih staršev. Steinova je že zgodaj izgubila vero in pri 15 letih popolnoma opustila molitev. Po opravljenih izpitih leta 1911 se je vpisala na Univerzo v Breslauu in se pridružila Pruskemu združenju za žensko volilno pravico (nem. *Preußischen Verein für das Frauenstimmrecht*) – tako imenovanim pruskim sufražetkam. Med seminarjem pod vodstvom Williama Sterna v zimskem semestru 1912/13 je pri pripravi referata naletela na *Logične raziskave* Edmunda Husserla. Delo jo je popolnoma prevzelo, zato se je leta 1913 prepisala na Univerzo v Göttingenu, kjer je delovala kot Husserlova asistentka. Pod njegovim mentorstvom je leta 1917 doktorirala, po doktoratu pa je želela še naprej raziskovati področje fenomenologije. Leto kasneje se je zaradi nemožnosti habilitacije odpovedala mestu asistentke. (Westerhorstmann [s. a.], 5; Stein 1986, 13–14; 17–18)

Med prvo svetovno vojno se je srečala z vdovo, ki jo je presunila z osebno vero. Po spreobrnjenju je bila na novo leto 1922 krščena v Katoliški Cerkvi. Že kmalu je v njej začela goreti želja po posvečenem življenju. Kot učiteljica je do vstopa v kar-

mel v Kölnu oktobra 1933 delovala na dveh dekliških šolah. Zaradi antisemitizma je bila primorana zbežati v karmel v Echtu, od koder so jo deportirali v Auschwitz. Usmrčena je bila 9. avgusta 1942. (Westerhorstmann [s. a.], 5–6)

3. Podoba ženske

Da bi razumeli nauk o duhovnosti ženske Edith Stein, moramo najprej pobliže spoznati družbeni položaj in podobo žensk, ki ji je bila Steinova izpostavljena v svojem življenju – podoba ženske in duhovnost ženske sta v njenem primeru namreč neločljivo povezani.

Iz svetničinega razmišljanja o ženski je mogoče določiti tri različna obdobja: zgodnje obdobje, obdobje po spreobrnjenju in karmeličansko obdobje.

3.1 Podoba ženske v zgodnjem obdobju

Edith Stein je v otroškem obdobju obkrožena s podobo judovske žene. Čeprav sama ni prakticirala judovstva, sta ji njena mati in babica predstavljali dober vzor judovske žene, matere in vernice. Skozi otroška leta je zelo verjetno prišla v stik tudi s podobami žena iz Talmuda in se tako seznanila z nalogami (skrb za dom, vzgoja otrok, skrb za moža), ki jih prinaša judovsko izročilo. (Stein 1986, 31)

V času študija se pri svetnici oblikuje podoba zatirane, trpeče ženske. Na splošno je bil družbeni položaj ženske v zgodnjih letih njenega življenja opredeljen s tako imenovanimi 'trema K-ji' – v nemščini: *Kinder*, *Küche*, *Kirche* (otroci, kuhinja, Cerkev). Šele v njenih najstniških letih se je družbeni položaj ženske pričel izboljševati (Kiciński 2011), čemur so sledili začetki feminističnih gibanj z bojem za volilno pravico žensk. Tudi Steinova se je pridružila pruskim sufražetkam. »Bila sem odločna zagovornica volilne pravice žensk, ki je takratno meščansko žensko gibanje še ni razumelo. Prusko zvezo za žensko volilno pravico – ki sem se ji pridružila s prijateljicami, ker je želela ženskam zagotoviti popolno politično enakopravnost – so sestavljale predvsem socialiste.« (Westerhorstmann [s. a.], 6)

V njenih študijskih letih je postalo v javnosti vse glasnejše vprašanje o učiteljski službi in zavezanosti življenju v celibatu: poročene ženske namreč niso smele opravljati učiteljskega poklica. »Vprašanje pravic žensk nas je v tistem času vse močno vznemirjalo. /.../ Pogosto smo govorile o problemu dvojnega poklica. Erna in obe prijateljici sta bili zelo negotovi, ali se je treba odpovedati poklicu v korist poroke. Samo jaz sem nenehno zatrjevala, da svojega poklica ne bom nikoli žrtvovala.« (Westerhorstmann [s. a.], 6)

Ta podoba je še naprej vztrajala tudi v letih, ko je delovala kot asistentka očeta fenomenologije Edmunda Husserla. Leta 1919 se je s Husserlovo podporo poskušala habilitirati na Univerzi v Freiburgu, vendar na seji upravnega odbora kljub priporočilu Husserla o njeni vlogi niso razpravljali, ker je bila ženska. Zaradi tega je začela s peticijo, ki jo je minister za znanost leta 1921 sprejel kot odlok: spol ne sme vplivati na habilitacijski postopek ali znanstveno kariero. (Borden 2006, 171)

3.2 Podoba ženske po spreobrnjenju

Po spreobrnjenju leta 1922 se je začelo obdobje srednje poti, kjer skrajno feministično usmerjeno razmišljanje nadomesti krščansko izročilo. To obdobje predstavlja skupek zgodnjega in poznega karmeličanskega obdobja, v katerem nam Steinova predstavi resnično izdelano misel o obravnavani temi. Med učiteljskim poklicem, ki ga je na dekliški šoli v Speyerju in kasneje v Münstru opravljala deset let, so vprašanja o ženski naravi in njeni vlogi v Cerkvi ter družbi vodila k nastanku različnih razprav, ki so bile kasneje izdane v zbirki *Die Frau*.

V tem obdobju je predhodna podoba trpeče in zatirane ženske zamenjana s popolnoma presenetljivo podobo: ženska je predstavljena kot bitje dostojanstva s svojevrstno naravo, ki bi jo bilo nujno upoštevati na vsakem koraku. Pomembnost in poklicanost ženske se kaže v materinstvu, vzgoji in partnerstvu.

3.3 Podoba ženske po vstopu v redovno skupnost

V karmeličanski samostan je svetnica vstopila v oktobru 1933, tam pa se je njena podoba krščanske ženske dokončno izpopolnila. Steinova ugotavlja: »Podariti se v ljubezni, postati popolna last nekoga drugega in ga hkrati popolnoma posedovati – to je najgloblja želja ženskega srca. /.../ Samo Bog lahko sprejme takšno predanost in samo Bog se lahko daruje tako, da s seboj napolni celotno človeško bitje, ne da bi pri tem izgubil karkoli od sebe.« (Adamska 2011)

Glavni lik, po katerem se zgleduje, je Mati Marija. Božjo Mater prepozna za tisto osebo, ob kateri se je naučila biti pozorna in prepoznavati razsežnosti človeškega duha, da ga more napolniti Božji Duh. (Adamska 2011; Stanford 2022)

4. Duhovnost kristjanke

Po spreobrnjenju je Edith Stein pripravila vrsto predavanj²⁰ na temo o življenju in izzivih poročenih, samskih in posvečenih žena, s katerimi se je svetnica srečevala kot katoliška laikinja (Sweeney 2007; Laurel 2017, 381). Študija *Duhovnost kristjanke* je osnovana na osnutkih štirih predavanj, ki jih je Steinova imela v Zürichu med 18. in 28. januarjem 1932 na povabilo Organizacije katoliških žensk. Osnutek celotnega rokopisa obsega 104 strani, prvič pa je bil v tiskani obliki objavljen leta 1932 v *Mädchenbildung auf christlicher Grundlage*. (Gelber 1996; Oben 1996) V študiji svetnica predstavi krščansko pojmovanje ženske, njene narave in poklicanosti, predvsem pa ponudi perspektivo za uravnoteženo življenje vsake ženske. (Laurel 2017, 381)

4.1 Ženska duša

Steinova se najprej osredotoči na človekovo notranjost. Na podlagi tomistične formule *anima forma corporis* ugotavlja, da kolikor je struktura duše vsakega posameznika v

²⁰ Osnutki predavanj, objavljeni pred letom 1996, so dostopni v fragmentih, zato se v članku sklicujemo na dve izdaji *Die Frau* (1991; 1996).

osnovi enaka in poseduje univerzalne lastnosti ter zakonitosti, mora zaradi specifičnih telesnih lastnosti moškega in ženske obstajati moška in ženska duša. Jasno je, da je vsaka duša edinstvena in neponovljiva, kar pomeni, da vsaka ženska izkazuje individualne poteze, vseeno pa svetnica k vprašanju pristopa s širše perspektive: ali obstaja univerzalna struktura duše, ki je skupna vsem ženskam? (Stein 1990, 37–38; 41)

Iskanja dogovora na vprašanje se loti z analizo treh literarnih del, pri katerih se osredotoči na ženske like. To so Ingunn Steinfinnstochter avtorice Sigrid Undset, Nora Henrika Ibsena in Ifigenija Johanna Wolfganga von Goetheja. Ob primerjavi ženskih likov ugotovi, da: prvič, so vse like ustvarili različni avtorji, drugič, so vsi liki postavljeni v različna dogajalna okolja, tretjič, si liki med seboj niso vizualno podobni, in četrtič, se liki srečujejo z različnimi življenjskimi situacijami. (Stein 1991, 38–41) A Steinova vendarle najde skupno točko, ki je »hrepenenje po danju in sprejemanju ljubezni in v tem pogledu hrepenenje po tem, da bi se dvignili nad ozek, vsakdanji obstoj v sfero višjega obstoja« (41).

»Najgloblje žensko hrepenenje je doseči ljubečo zvezo, ki s svojim razvojem potrjuje zorenje ter hkrati spodbuja in pospešuje željo po popolnosti pri drugih; to hrepenenje se lahko izraža v najrazličnejših oblikah in nekatere od teh oblik so lahko videti izkrivljene, celo degenerirane. /.../ takšno hrepenenje je bistveni vidik večne usode ženske. To ni zgolj človeško hrepenenje, temveč je specifično žensko in nasprotuje specifično moški naravi.« (41)

Hrepenenje po ljubezni ima svoj izvor v večni Božji ljubezni, ki ga ženska ureničuje v izkazovanju ljubezni »z namenom utelešenja Božje ljubezni v času, da bi bila v njej za vedno udeležena v večnosti« (Laurel 2017, 381). To hrepenenje je temeljna prisila, da postaja to, k čemur je njena duša poklicana. Svet duha temelji na duhovni in telesni čutnosti, ki se od posameznika do posameznika razlikuje, še posebno med moškim in žensko, saj »ženska doseže popoln razvoj svoje osebnosti le z aktiviranjem svojih duhovnih moči« (Stein 1991, 42). Pri ženski je torej duša še intenzivneje prisotna v vseh delih telesa in vpliva na vse notranje procese (2015), to povezanost pa svetnica še posebno povezuje s poklicanostjo v materinstvo. »Skrivnostni proces nastajanja novega bitja v materinem organizmu predstavlja tako intimno enotnost telesnega in duhovnega, da lahko dobro razumemo, da se ta enotnost vsiljuje celotni naravi ženske.« (1991, 42)

Pri ženski v središču te enotnosti najdemo čustva, ki skrbijo za celovit razvoj njene narave. Ženska duša v čustvenih vzgibih namreč zaznava svojo lastno bitnost in odnos do drugega bitja. Steinova je zato prepričana, da bo ženska duša dozorela le, če bodo sposobnosti posameznice ustrezno usposobljene. Svetnica zato zaključí, da je nujno iskati formacijo, s pomočjo katere je mogoče žensko dušo pripeljati do narave, ki ji je namenjena, in jo obvarovati pred morebitno degeneracijo. (43)

4.2 Izobrazba ženske

V drugem delu študije se svetnica osredotoči na razvojni proces duha. Izvorne sposobnosti oziroma notranjo obliko prepozna kot edinstveno za vsako dušo po stopnji in vrsti, ki že poseduje lastnosti za določeno usmeritev. (43)

»Duša se lahko razvija le z uporabo svojih zmožnosti; /.../ čutila preko vtisov, ki jih sprejemajo in obdelujejo, razum preko miselnega delovanja, volja preko dosežkov, ki so zanjo značilni, čustva preko različnih občutkov, razpoloženj in stališč. Za vse to so potrebni določeni motivi, ki spravljajo sposobnosti v gibanje.« (43–44)

Steinova izpostavlja, da je »otroška duša mehka in občutljiva. Kakršen koli vpliv vstopi vanjo, jo zlahka oblikuje za vse življenje« (2008, 239). Za razvoj duše je zato nujno zastaviti vzgojne vsebine, »ki bodo postavile dolžnosti pred razum in voljo, vzbudile čustva in izpolnile dušo« (1991, 44). Zunanji vzgojni dejavniki so vezani na naravno predispozicijo – človeku ne morejo dati lastnosti, ki mu niso dane po naravi. »Vzgoja lahko le zagotovi vsebino /.../ ne more pa prisiliti k sprejemanju ali posnemanju.« (44) Nemška filozofinja iz tega izpelje, da narava določa meje oblikovanja duše. Ne le narava, tudi svobodna volja. Kakor pravi Steinova (44), so:

»/.../ spoznavno delo in dosežki volje so svobodna dejanja; prav tako je stvar svobode prepuščanje ali zavračanje prvotnih, neprostovoljnih, samoupravnih čustvenih dražljajev. Tako človek, ki se je prebudil v svobodo, ni preprosto izročen zunanjim oblikovalnim vplivom, temveč se jim lahko, nasprotno, prepusti ali jih zavrne, ko išče možne oblikovne vplive ali se jim izogne.«

Pri tem pa svetnica ne pozabi, da obstaja Vzgojitelj, za katerega te meje ne obstajajo: Bog, ki naravo podari, jo lahko kadarkoli odvrne od naravnega poteka razvoja. (44)

Svetnica na podlagi specifično ženske duše poda naslednje vprašanje: kakšna bi bila prava metoda za vzgojo žena? Navaja tri elemente, na katere mora biti pozoren vzgojitelj (*Bildner*) (45):

- upoštevanje predispozicij vsakega posameznika;
- upoštevanje in razumevanje edinstvenih elementov (ženske) duhovnosti;
- predispozicije, ki jih prinaša posameznikovo zunanje okolje.

Pri vsem je vzgojitelj tisti, ki se mora zavedati zastavljenih ciljev (skupnih, specifično ženskih in individualnih). Darovi, ki jih ljudje posedujemo, se pojavljajo pri obeh spolih, vendar v različnih razmerjih.²¹ Če se ozremo na ženo, jo Stara zaveza opisuje kot pomočnico možu, njena primarna naloga pa je materinstvo in vzgoja otrok; zadnji dve nalogi Sveto pismo navaja kot ekskluzivni pravici žene in ju postavlja za njeno sredstvo izpolnitve nadnaravnega cilja. (1 Mz 3–4; Stein 1991, 45–46; 48)

Nova zaveza poleg materinstva in vzgoje v ospredje enakovredno postavlja tudi devišstvo. »Ponujeno je najintimnejše, osebno občestvo z Odrešenikom, razvijanje

²¹ »Dejstvo, da lahko duhovno zrele osebe združujejo tako moške kot ženske lastnosti, po mojem mnenju ne zanika teze Edith Stein o ženski duši in duhovnosti. V skladu z analizo s. Prudence Allen bodo ženske izražale lastnosti, ki veljajo za moške, na ženski način, moški pa bodo izražali ženske lastnosti na moški način. To ne spremeni resničnosti njihove duše, ki je konstitutivno moška ali ženska.« (Sweeny Kurren 2007)

vseh sposobnosti v njegovi službi in duhovno materinstvo, tj. pridobivanje duš in njihovo oblikovanje za Boga.« (Stein 1991, 45–46)

Dela za Božje kraljestvo (v zakonski zvezi ali redovništvu) niso tuja ženski naravi, ampak so, nasprotno, njena najvišja izpolnitev in tudi najvišja mogoča izboljšava človeškega bitja. »To velja, dokler se delovanje osebnega odnosa rojeva iz ljubezni do Boga in bližnjega, deluje prek ljubezni do Boga in bližnjega ter vodi k ljubezni do Boga in bližnjega.« (46) Steinova (48) tako zaključí: »/.../ vzgoja kristjanke ima torej dvojni cilj: voditi jo k temu, da bo sposobna izpolnjevati svoje dolžnosti žene in matere v naravnem in nadnaravnem smislu ter posvetiti sebe in vse svoje moči Božjemu kraljestvu preko bogoslužja.«

Narava in usoda ženske zahtevata vzgojo, ki lahko navdihuje dela učinkovite ljubezni. Zato je čustvena vzgoja najpomembnejši dejavnik, ki je potreben pri oblikovanju ženske; vendar je takšno pristno oblikovanje povezano z intelektualno jasnostjo in energijo ter s praktično usposobljenostjo. Ta vzgoja oblikuje ustrezno naravnost duše v skladu z objektivnimi vrednotami in omogoča praktično izvajanje te naravnosti. Postavljanje nadnaravnih vrednot nad vse zemeljske je v skladu z objektivno hierarhijo vrednot. Zato mora biti bistvo vsake ženske vzgoje (in vzgoje na splošno) verska vzgoja, ki zna odločno posredovati resnice vere na način, ki nagovarja čustva in navdihuje dejanja. (48)

4.3 Poklicanost ženske

Prek prejšnjih dognanj se Edith Stein usmeri h konkretnemu vprašanju: h kakšni poklicanosti se mora nagibati posameznica, da bi zadostila svojim notranjim hrepenenjem?

Uvodna poglavja Prve Mojzesove knjige (1 Mz 3–4) pokažejo poklicanost ženske k skrbi za moža, otroke in dom – poklicana je k nesebičnemu služenju: »/.../ drugih ne more imeti za svojo lastnino niti za sredstvo svojih namenov; nasprotno, druge mora imeti za darove, ki so ji zaupani, to pa lahko stori le, če jih vidi kot Božja bitja, do katerih ima sveto dolžnost, ki jo mora izpolniti.« (Stein 1991, 50)

Nemška filozofinja prvo možno poklicanost vidi v vlogi žene in matere. Ženska je moškemu pomočnica, ki ga dopolnjuje in mu predstavlja duhovno ravnovesje. Otrokom na drugi strani predstavlja prvo vzgojiteljico, kar ji nalaga posebno materinsko odgovornost. Zaradi naravne poklicanosti žene k skrbi in vzgoji drugih Steinova za specifično ženske poklice označi vse tiste, ki takšna prizadevanja omogočajo tudi zunaj zakona in družine. Eden takih je zdravniški poklic, ki je dolgo veljal za izključno moškega. Ženska empatija je tista, ki je ključna za delo z bolnimi, še posebno pri tistih, ki potrebujejo celostno (telesno in duhovno) obravnavno. Poleg poklica zdravnice so drugi 'ženski' poklici pravzaprav vsi drugi socialni poklici (skrb za uboge, socialno odrinjene, mlade ipd.), saj v posameznici vzbudijo čut za skrb in nesebično podarjanje v ljubezni. (50–52)

4.4 Pričevalke večne Luči

Posebno mesto ima ženska ravno tako v cerkvenem občestvu. Steinova daje poseben poudarek na vernice kot gradnice krščanske skupnosti. Po besedah Edith

Stein je kristjanka »navsezadnje /.../ poklicana, da uteleša samo bistvo Cerkve v najvišjem in najčistejšem razcvetu svojega lastnega bistva in postane njen simbol« (Stein 1996). Ta podoba se ujema s podobo Cerkve kot žene v Janezovem razodevanju: Cerkve je mati vseh odrešenih. (Stanford 2022)

Steinova poleg naravne poklicanosti (materinstvo) vidi tudi nadnaravno poklicanost žensk (duhovno materinstvo). (Stanford 2022) Oboje sledi iz zakramentalne zveze: nevesta s pritrditvijo postane eno z ženinom, tako kot je Cerkve Kristusove neveste eno s svojim Ženinom; podobno z zaobljubami posvečenega življenja redovnica postane Kristusova nevesta. (Stein 1996) Svetnica ne spregleda niti tistih, ki so se odločili za samsko življenje. V samskosti vidi Božje delo in posebno milost, ne pa neuspeha: »/.../ če na svoje življenje gleda kot na neuspeh, postane njena duša zakrnela in zagrenjena, da ji ne daje moči, da bi plodno delovala kot ženska.« Osebnost poslanstva se v tem primeru razkriva korak za korakom. (1996)

Kot pravi, »ni pomembno, ali je ženska poročena in ostaja doma, ali zaseda odgovoren položaj v javnem življenju ali živi za zidovi samostana: povsod mora biti Gospodova služabnica« (1996).

Karmeličanka v zvezi z žensko naravo ne more mimo Device Marije. Svetnica čisto žensko naravno najde le v njeni podobi in jo prepozna kot popolno podobo razvite narave žene in matere. S sprejetjem vloge Gospodove dekle je Marija postala »vrata«, »skozi katera je On vstopil v človeštvo« (1996). Zaradi Marijine narave nemška filozofinja postavi Kristusovo mater za ideal: Božja Mati odseva moč služee ljubezni in uteleša žensko naravo v njeni izvorni čistosti. »Kot žena je tiha, neskončno zaupljiva, tiho ubogljiva in zvesto so-trpna. Kot mati z blaženim pričakovanjem pričakuje rojstvo svojega Sina, čuva njegovo otroštvo, ga spremlja v življenju, je navzoča na Golgoti, ga mrtvega drži v naročju in v celoti uresničuje njegovo voljo.« (Kiciński 2011) Marija kot učiteljica daje kristjankam zgled, kako poglobiti svojo vero, biti pogumen, obvladan, poslušen in vztrajen, a ne le pri sebi, tudi v moževem življenju. (Sweeny Kurran 2007)

5. Zaključek

Za Edith Stein lahko rečemo, da je bila v svojih razmišljanjih o ženski naravi in njeni poklicanosti pred svojim časom: postavila je trden teološko-antropološki temelj za krščanski feminizem ter s tem žensko predstavila kot enakovredno članico družbe in krščanske skupnosti.

Svetnica pokaže, da je posameznica, čeprav čustvena in prilagodljiva, sposobna skrbeti, varovati in spodbujati sebe in bližnje. Univerzalnost vsake žene je v dajanju in prejemanju zastonske ljubezni, ki jo prek vzgoje in izpolnjevanja poslanstva vodi do njene notranje izpolnitve. Globoka povezava med dušo in telesom posameznici omogoča najbolj intimno in edinstvo izkušnjo, ki se kaže v zmožnosti ustvarjanja novega življenja.

Hrepenenje po večni Ljubezni daje ženskam, še posebno kristjankam, posebno nalogo, da postanejo pričevalke večne Luči, iz katere črpajo moč in upanje za svo-

je (duhovno) poslanstvo. Vzor vsaki ženi je Devica Marija, ki v svoji tihoti izkazuje popolno žensko naravo.

Z besedami sv. Edith Stein tako zaključimo, da »le s črpanjem iz večnega Vira moči lahko ženska opravlja naloge, h katerim jo kličeta narava in usoda. Po drugi strani pa lahko vsaka ženska, ki živi v luči večnosti, izpolni svojo poklicanost, ne glede na to, ali je to v zakonu, v cerkvenem redu ali v posvetnem poklicu.« (Stein 1996)

Kratika

SŠK – Slovenska škofovska konferenca.

Reference

- Adamska, Immaculata J.** 2011. Posłannictwo duchowe Edyty Stein. *Communio Crucis*. 18. 5. <http://communiocrucis.pl/2011/05/18/posannictwo21/> (pridobljeno 19. 8. 2024).
- Borden, Sarah.** 2006. Edith Stein's Understanding of Woman. *International Philosophical Quarterly* 46, št. 2:171–190. <https://doi.org/10.5840/ipq20064623>
- Furlan Štante, Nadja, in Marjana Harcet.** 2014. Žensko obličje duhovnosti: zborniku na pot. *Poligrafi* 19, št.73/74:3–5.
- Gelber, Lucy.** 1996. Editors' Introduction to the Second Edition. V: Lucy Gelber in Romaeus Leuven, ur. *Essays on Woman*. Zv. 2. Washington D. C.: ICS Publications.
- Kićiński, Jacek.** 2011. Edyta Stein o kobiecie. *Communio Crucis*. 18. 5. <http://communiocrucis.pl/2011/05/18/o-kobiecie/> (pridobljeno 18. 8. 2024).
- Laurel, Jane D.** 2017. Spiritual Care of the Woman Physician: Insights from Edith Stein and the Catholic Tradition. *The Linacre Quarterly* 84, št. 4:380–392. <https://doi.org/10.1080/00243639.2017.1375066>
- Oben, Freda Mary.** 1996. Translator's Preface to the Second Edition. V: Lucy Gelber in Romaeus Leuven, ur. *Essays on Woman*. Zv. 2. Washington D. C.: ICS Publications.
- Platovnjak, Ivan.** 2008. Duhovno vodstvo i psihologija: suprotstavljenost ili integracija?. *Obnovljeni Život* 63, št.1:47–59.
- Slovenska škofovska konferenca.** 2023. Vloga žensk v Katoliški cerkvi v Sloveniji. Katoliška cerkev. 8. 3. <https://katoliska-cerkve.si/vloga-zensk-v-katoliski-cerkvi-v-sloveniji2023> (pridobljeno 23. 8. 2024).
- Stanford, Mary.** 2022. St. Edith Stein: Understanding the Feminine. Inside the Vatican. <https://insidethevatican.com/magazine/culture/st-edith-stein-understanding-the-feminine/> (pridobljeno 19. 8. 2024).
- Stein, Edith.** 1986. *Life in a Jewish Family: Her Unfinished Autobiographical Account*. Uredila Lucy Gelber in Romaeus Leuven. Zv. 2. Washington D. C.: ICS Publications.
- . 1990. *Žena*. Zv. 2. Zagreb: Krščanska sadašnjost.
- . 1996. *Essays on Woman*. Uredila Lucy Gelber in Romaeus Leuven. Zv. 2. Washington D. C.: ICS Publications.
- . 2008. *Znanost križa*. Celje: Celjska Mohorjeva založba.
- . 2015. *Končna in večna bit*. Ljubljana: Družina.
- Sveto pismo Stare in Nove zaveze.** 2015. Študijska izdaja. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.
- Sweeney Kurran, Kathleen.** 2007. Is There a Specifically Feminine Spirituality? Catholic Education. <https://www.catholiceducation.org/en/controversy/feminism/is-there-a-specifically-feminine-spirituality-an-exploration-of-edith-steins-thesis.html> (pridobljeno 22. 8. 2024).
- Westerhorstmann, Katharina.** [s. a.]. On the Nature and Vocation of Women: Edith Stein's Concept against the Background of a Radically Deconstructive Position. Laici. <http://www.laici.va/content/dam/laici/documenti/donna/filosofia/english/on-the-nature-and-vocation-of-women-edith-steins.pdf> (pridobljeno 18. 8. 2024).